

Meie külaline:
Imbi Paju

Lk 18

Probleem:
Erihoolekande süsteem

Lk 4

Kommentaar:
Liina Lanno

Lk 5

Lahendus:
Margus Tsahkna

Lk 6

Ministeerium:
Lk 7

Omavalitsus:
Lk 8

Sündmused:
Lk 10-12

Kööginurk:
Lk 20

Kaanelugu Lk 2:

**IVAR
MERILA**

SISUKORD

- 1** ▶▶ **JUHTKIRI:**
Janek Muru
- 2-3** ▶▶ **MEIE INIMESED:**
Ivar Merila.
- 4** ▶▶ **PROBLEEM:**
erihoolekande süsteem Eestis
- 5** ▶▶ **KOMMENTAAR:**
Liina Lanno
- 6** ▶▶ **LAHENDUS:**
Margus Tsahkna
- 7** ▶▶ **MINISTEERIUM:**
Töövõimetuse skeemi reform.
- 8-9** ▶▶ **OMAAVALITSUS:**
Viljandi arhitektuur
- 10-11** ▶▶ **SÜNDMUSED:**
Heleni kooli õpilaskodu
- 12** ▶▶ **SÜNDMUSED:**
Tõrva kodu
- 14-15** ▶▶ **TULEMAS:**
Puude taga on ninimene
- 16** ▶▶ **TASUB TEADA:**
Kogemusnõustamine
- 17** ▶▶ **TARKUSETERAD:**
Kala hakkab mädanema peast
- 18-19** ▶▶ **MEIE KÜLALINE:**
Imbi Paju
- 20** ▶▶ **KÖÖGINURK:**
Tatrasalat tuunikala ja maisiga

TOIMETUS

JANEK MURU
peatoimetaja
janek@vaimupuu.ee

KERTTU RAKKE
keeletoimetaja
kertturakke@yahoo.com

MARGUS ENNO
tegevtoimetaja
margus@antenna.ee

MERIKE TALIARU
Haldus/arendus
merike.taliaru@gmail.com

TAIRE EHAVER
Kööginurga toimetaja
taire@vaimupuu.ee

DENISS POGOSJAN
Koordinaator
denis.pogosjan@gmail.com

KALEV LILLEORG
Fotograaf

Toimetuse üldinfo:
Tel: +(372) 601 4871
Gsm: +(372) 5563 4449
toimetus@vaimupuu.ee
www.vaimupuu.ee

MTÜ Vaimupuu
Pihlaka 12-32,
11211 Tallinn
a/a: 2210 5367 1605
Swedbank, MTÜ Vaimupuu

Makett ja kujundus:
Ragne Rikkonen-Tähnas
Trükk: AS Ferdida
Paber: G-Print (kaaned: G-Print
250g/m² ja sisu G-Print 150g/m²)

KAASTÖÖD: Karin Kodasma,
Helen Luik, Mairi Lilleleht,
Inna Tamm, Pille Aug, Triin
Pisuke-Roos, Hely Kuus,
Toivo Niiberg

AS Ferdida

PAPYRUS

DSV

Võttis aega, mis võttis, aga lõpuks ometi on ilmad soojad ning talv selleks korraks möödas. Ööd lähevad järjest valgemaks, puud, põõsad ja lilled õitsevad ning tänaval kohtab järjest enam naeratavaid inimesi.

Kevadine Vaimupuu ajakiri pakub mitmeid huvitavaid teemasid.

Väga palju kõneainet on pakkunud ETV Pealtnägija saates ajakirjanik Mihkel Kärmaselugu „Lähedased süüdistavad noore vaimuhaige hukkumises hooldekodu“. Meie ajakirjas on sellele loole kommentaari andnud Eesti Puuetega Inimeste Koja juhatuse esimees Monika Haukanõmm ja psühholoog Toivo Niiberg.

7.-8. juunil 2013 toimub Tallinna Lauluväljakul koguperefestival „Puude taga on inimene“. Suur ala, kus puuetega inimeste organisatsioonid end tutvustavad, on avatud mõlemal päeval. Sellele festivalile tulevad kõik ning nii ootame ka Sinu organisatsiooni oma igapäevatööd ja ettevõtmisi tutvustama. Siit leiab uusi sõpru ja toetajaid ning saab kohtuda vanadega. Vaimupuul on festivalil oma telk, kus lisaks oma tegemistele tutvustame ka teisi vaimupuudega inimeste organisatsioone. Seega, kui Sinu organisatsioon festivalile ei tule, võime teie eest jagada teie voldikuid, trükiseid jne. Täpsemalt saab festivalist lugeda minu intervjuust festivali projekti-juhi Kristiina Alliksaarega.

On hea uudis, et Tallinna Heleni Kool, kus õpetatakse meelega puudega lapsi, sai uue õpilaskodu. Majas on loodud spetsiaalsed tingimused erivajadustega lastele – nii liikumis-, nägemis- kui ka kuulmispuudega lastele. Sellist kaasaegset õpilaskodu oodati aastaid ja nüüd ta siis lõpuks valmis. Jutt ja pildid selle avamispeost on ka seekordses Vaimupuus.

Tänase kööginurga sisustavad Rapla „Vahtra“ Tugikeskuse noored Vaimupuu kööginurga toimetaja Taire Ehaveri juhendamisel. Suured tänud „Vahtra“ Tugikes-

peatoimetaja Janek Muru

kuse noortele, kes toiduvalmistamisel innukalt osalesid. Kena kevadet ja meeldivat lugemist!

KALLIS LUGEJA!

Kui Sul on ettepanekuid, millest või kellest meie ajakirjas edaspidi juttu peaks olema, anna meile teada! Väga oodatud on nii ajakirjanduslikud kui kunstilised kaastööd.

Kui soovid meie ajakirja tellida (tasuta) või väljaandmist toetada, võta meiega ühendust!

Toimetuse telefon: **55634449** e-posti aadress: **toimetus@vaimupuu.ee**

www.vaimupuu.ee.

a/a: 221053671605 Swedbank,
MTÜ Vaimupuu

IVAR MERILA

Ivar on aktiivne, uudishimulik ja lahe noormees. Ta on emotsionaalne ja tundlik. See on hea, kuid mõnikord võib ka probleeme tekitada – ta kipub kiiresti solvuma. Õnneks on Ivar õppinud oma tundeid valitsema. Ivar tahab alati midagi uut õppida. Ta on kursis kultuurisündmustega: teab, mis toimumas ja räägib ka teistele. Ivar on hea nõuandja infotehnoloogias, fotohuviline, usin Singeli fotograaf.

Ivar Merila

TEKST: Linda Luhs, kvaliteedi ja strateegilise arengu juht
FOTOD: erakogu

MILLINE OLI SINU LAPSEPÕLV JA KOOLITEE?

Minu lapsepõlv möödus enamasti Võhmas, ema kasvas meid üksi ja tal ei olnud lihne. Vanaema aitas meid palju, palju aega veetsin ka tema juures Suure-Jaanis. Ema töötas kõvasti, et meil vennaga milleski puudust ei oleks. Ma olen emale tänulik, et ta pole minusse usku kaotanud. Praegu elame emaga koos Viljandis, kus meil on oma korter ja me toetame teineteist. Esimesed 4 klassi käisin ma Võhma gümnaasiumis. Kuna mul olid õpiraskused, siis 5. klassi läksin Ämmuste kooli ja ma pole kunagi oma valikut kahetsema pidanud. Algu oli raske, mitte õppimise, vaid sisseelamise poolest – pidin nüüd üksi hakkama saama. Aga iseseisvuse harjutamiseks oli see hea. Ämmuste kool oli selline väike ja hubane, võib öelda, et sealt sain ma jalad alla.

Peale 9. klassi läksin ma Põltsamaa Kodu- ja Põllutöökooli õppima. Seal õppisin ma 2 aastat ja sain kokk-kondiitri kutse. Ise oleksin tahtnud ka keskkooli osa juurde võtta, aga arvati, et ma ei oleks saanud sellega hakkama.

MILLISEID RASKUSI OLED ÜLETANUD?

No eks elus on raskusi palju olnud. Võibolla see, et ma ikka lõpetasin Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi põhikooli osa ära. See on vist olnud kõige suurem raskus, mida olen ületanud.

KUIDAS SATTUSID SINGELI PÄEVAKESKUSSESSE?

Ma käisin siis sel ajal veel lastepsühhiaatri juures, kes ütles mulle, et Viljandis on selline päevakeskus. Tulingi siia ja mulle hakkas meeldima. Esimene grupp, kus ma käisin, oli vist suhtlemise grupp. Päevakeskus pakkus mulle koka

praktika võimaluse Põltsamaa kooli päevil. Töökohta sellel erialal ma kahjuks ei saanud.

MILLISEID UKSI ON MTÜ SINGEL AIDANUD AVADA?

Oi, Singel on minu jaoks avanud päris palju ja suuri uksi! Mind toetati elukohaga (toetatud elamise teenus). Sain tööle Singlisse ahjukütjana. Siis tundus mulle, et minu haridustee on veidi poolik. Singeli psühholoogiaga uurisime õppimise võimalusi ja nii läksingi Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi 8. klassi. Seal oli tore õppida ja õpetajad olid suht mõistvad, aga seal oli ikkagi tavaprogramm ja nii ma pidin ikka päris palju õppima ja ennast pingutama. Õnneks sain Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi 9. klassi lõputunnistuse ilusti kätte. Tegin riiklikud eksamid, nagu ikka 9. klassis. Pean tunnistama, et füüsilikas ei ole ma nii tugev kui loomingus.

Singelis toetati minu loominguliste annete arengut. Võtsin osa teatriringist, õppisin laulmist, hakkasin joonistama, minu luuletusi kuulati huviga.

2003. aastal osalesin puuetega inimeste Eurovisioonil Olav Ehala lauluga „Papa Carlo“. Teater, laulmine ja joonistamine on minu elus tähtsal kohal ka praegu. Igal aastal saab õpitud uus teatritükk, millega esineme vabariiklikul Puuetega Inimeste Kultuurfestivalil. Oleme esinenud ka 2011. a Rahvusvahelisel Puuetega Inimeste teatrifestivalil Leedus. Minu joonistused on olnud mitmetel näitustel.

Koos tugisiku Toivo Savikuga olen õppinud enese-esindamise põhimõtteid rahvusvahelistel koolitustel. Praegu jagan oma teadmisi Päevakeskuses Singel eneseesindajate grupis.

Need uued omandatud oskused on väga olulised ja keerulised. Neid teadmisi vajavad kõik organisatsioonid, eriti enese-esindajate organisatsioonid.

Rahvusvahelised koolitused on mitmes mõttes kasulikud. Kohtumised teiste organisatsioonidega annavad võimalusi uusi oskusi õppida, kohtuda oluliste inimestega, vahetada kogemusi, õppida teiste tööst. Koolitusel räägitakse edukatest projektidest, sellest, kuidas oma riigi poliitika tegemisel osaleda, kuidas enese-esindajate organisatsioon edukalt töötada saab, kuidas Euroopa teised enese-esindajate organisatsioonid töötavad. Lisaks on võimalus tutvustada oma organisatsiooni ja tegevusi ning loomulikult veedab lõbusalt aega!

KUST TULI MTÜ SINGEL NIMETUS JA KUI KAUA SEE ON TEGUTSENUD?

Praegu Singel pakub igapäevaelu toetamise teenust. Singel on nagu sooloplaat, kus on ühe inimese parimad lood. MTÜ Viljandimaa Singel, Vaimse Tervise Päevakeskus, toetab kliente, et luua oma elulood, loob keskkonna ja aitab tuua välja oma parimad anded.

Singel tegutseb aastast 1998. Sel aastal on meie päevakeskusel juubel – ta saab 15aastaseks. (www.viljandimaasingel.ee)

KAS SA TÖÖTAD PRAEGU JA KUS?

Tänu Singelile olen töötanud Selveris saalitöötajana, kus oli tore kollektiiv. Proovisin töötada Eesti Postis postiljonina, see oli minu jaoks raske.

Hetkel töotan ma MTÜ Töötubades. See on toetatud töö ja mulle see meeldib, sest seal arvestatakse minuga ja

minu haigusega. Kui ma näiteks ei suuda tööle tulla, siis mõistetakse. Aga avatud tööturul sellist asja juhtuda ei saa.

MILLISED ON SINU MURED JA RÕÕMUD?

Muresid on nagu meil kõigil, eriti see suur ja jätkuvalt aktuaalne rahaprobleem. Tahaks lubada soojamaa-reisi, aga ei saa, sest peab vaatama oma võimalusi. Rõõmu teeb see, et meesugused inimesed hoiavad kokku ja toetavad üksteist. See on väga oluline, et eriti just siis, kui sa seda kõige rohkem vajad, tuleb keegi sinu juurde ja pakub oma abi.

MILLEST SA UNISTAD ?

Unistan sellest, et sotsiaalsed tingimused ja teenused paraneksid. Ja et puuetega inimesed saaksid endale ühteist lubada, mitte ei peaks virelema. Oma unistustega olen ma maapeale laskunud. See tähendab seda, et laulmine ja näitlemine ei saa olla minu töö, vaid on tõeline hobi, mis mind arendab ja mida ma naudin. See on minu unistuste maa. Kunagi tahaks ka leida õige elukaaslase ning oma pere luua.

MIKS ON VILJANDIS HEA ELADA?

Ma ei kujutaks ette, et ma peaksin kuskil mujal elama. Viljandi on ilus väike linn, kus on loomeinimestele kõik tingimused tagatud. Viljandis on kõik käe-jala juures ja siin saab ilusti tegeleda päris paljude asjadega. Viljandis toimub väga huvitavaid asju ja üritusi, aga neid ei kajastata lihtsalt nii palju kui pealinna omi! ■ ■

Ivar Merila peab lugu heast naljast.

Puuetega Inimeste Koja juhatuse esimees Monika Haukanõmm.

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA: erihooldekande süsteem Eestis vajab reformimist

Eesti Puuetega Inimeste Koda on sügavalt mures traagiliste juhtumite pärast Võisiku Kodus ja Meegomäe Hooldekeskuses, kus osutatakse erihooldekande teenuseid pika-ajalise ja raske psüühikahäirega inimestele. Viimastel päevadel avalikkuse ette jõudnud juhtumid näitavad, et erihooldekande-teenuse sisu ja kvaliteedi osas on tõsiseid puudujääke.

TEKST: Helen Kask, ajakirja Sinuga projektijuht/peatoimetaja
FOTO: Kalev Lilleorg

„Kahjuks ei ole nimetatud juhtumid Eestis ainukesed, kus psüühiliste erivajadustega kliendid on sattunud väärkohtlemise ohvriks ning nende inimväärikust on alandatud,“ avaldas Eesti Puuetega Inimeste Koja juhatuse esimees Monika Haukanõmm muret. „Me ei saa aktsepteerida olukorda, kus riiklikele erihooldekandeteenustele on mõistetamatult pikad järjekorrad ning inimesed ei saa vajalikku abi, pannes sellega ohtu nii abivajava isiku kui ka tema lähedaste tervise ja heaolu,“ ütles Haukanõmm.

„Erivajadustega inimeste perekonnad elavad sageli teadmatuses oma lähedasega toimuvast ning teenuseosutajad on pandud olukorda, kus ei ole loodud eeldusi teenuse kvaliteetseks ja inimesekeskselt osutamiseks. Riigil lastub kohustus tagada teenuste kättesaadavus, kontrollida nende seaduslikku osutamist ja analüüsida, kas teenuse pakkujad on võimelised osutama vajalikku teenust kvaliteetselt, turvaliselt ning ohutult. Erihooldekodudes esineb probleeme nii personali ettevalmistuses, hariduses, sobilikes töötingimustes kui ka piisavate rahaliste vahendite olemasolus,“ selgitas Haukanõmm probleemi tõsidust.

„Kui teenuse osutamisel on tehtud vigu, mille käigus inimesed kaotavad oma elu, on vaja põhjalikult analüüsida erihooldekande süsteemi tervikuna ning vajadusel võtta vastu otsuseid, et taolised juhtumid enam kunagi ei korduks. Psüühiliste erivajadustega inimeste perekondadele peab olema tagatud turvatunne, et nende lähedased on kvaliteetsel teenusel, mis vastab ootustele ja vajadustele,“ lisas Haukanõmm.

Eesti Puuetega Inimeste Koda on nn katusorganisatsioon, mis ühendab erinevaid puuetega inimeste organisatsioone üle Eesti ja mille liikmesorganisatsioonide hulka kuuluvad 16 maakondlikku puuetega inimeste koda ning 30 puudespetsiifilist liitu. ■

Kurb on, et vaimupuudega inimeste probleemid jõuavad meediasse vaid siis, kui midagi on pahasti. Paar kuud tagasi kirjutati kahest traagilisest juhtumisest hooldekodudes: Võisikul läksid omavahel kaklema psüühikahäirega patsiendid, mille tagajärjel üks neist suri; Meegomäel lubati hooldekodust lahkuda vaimupuudega noormehel, kes aga koduteed otsides ära eksis ja lumehanges surnuks külmus. Kommentaare, etteheiteid ja kurje sõnu oli internet täis! Vaimupuu avaldab nn kolmanda poole arvamused.

Liina Lanno

LIINA LANNO, AS Hoolekandeteenused teenuste direktor: kõigile on raske meeldida.

TEKST: Liina Lanno
FOTOD: erakogu

Viiimasel ajal on erihoolekanne olnud avalikes aruteludes jutuks rohkem kui kunagi varem. See arutelu on ajendatud kahjuks traagilistest juhtumitest. Kuigi uurimine alles käib ja faktid on selgitamisel, tunneme me end teenuseosutajana juhtunud vastutavana. Tunneme sügavalt kaasa mõlema traagilise sündmusega seotud inimeste lähedastele ja kodude töötajatele. See on olnud meile kõigile raske aeg.

Loomulikult loovad sellised juhtumid tunde, et süsteem on vildak ja miks keegi probleemidega ei tegele. Tegelikult on vastupidi – meie töötame kogu aeg, igapäevaselt, selle nimel, et pakkuda psüühilise erivajadusega inimestele võimalikult kvaliteetset teenust, tegutseme selle nimel, et erivajadusega inimene saaks olla võimalikult iseseisvalt toimetulev ja tegus kogukonnaliige.

AS Hoolekandeteenused loodigi aastaid tagasi just sellel eesmärgil, et psüühilise erivajadusega inimeste ööpäevaringse hoolekande osutamine kaasajastada, et teenuse

kvaliteet oleks kõikides teenust pakkuvates kodudes võrdselt hea.

Oleme olnud tunnistajateks, kui keeruline on tuua aastakümneid tagasi loodud toonast ajastut esindava kultuuriga asutused paari hüppega tänapäeva. Oleme nende mõne aastaga siiski suured sammud edasi astunud. Oleme järjest teadlikumalt kujundanud meie klientide – erivajadusega inimeste igapäevaelu nende tegelikest vajadustest lähtuvalt, püüdes tagada neile võimalikult tavapärase elu kõikide võimaluste, õiguste ja kohustustega. Alustasime teemadest, mis tunduvad võib olla mõttetute ponnistustena, liiga elementaarsetena, aga meie jaoks on need olnud väga olulised teeviidad kliendile inimväärse tavaelu võimaldamisel. Näiteks vahetasime plekist nõud tavapäraste vastu ja õpetame kliente kahvli-noaga sööma; me anname võimaluse kanda oma isiklikke, mitte laost pärit ühesuguseid koledaid rõivaid; me kindlustame, et erivajadusega inimeste igapäevane hügieen oleks tagatud ja inimesed igal päeval pestud. Lisaks elementaarsetele on igal meie kliendil olemas isiklik tegutsemisplaan igaks päevaks, kuhu mahub sarnaselt erivajadusega inimestega nii töö- kui ka vaba aeg.

KÕIKE SEDA EDUKALT JA NII, ET KÕIGILE MEELDIKS, POLEGI LIHTNE KORRALDADA.

Keeruline on luua kodust, mõnusat ja rahulikku õhustikku osakonnas, kus 40 psüühiliselt tasakaalutat inimest koos elavad. Tuleb olla väga loominguiline, et leida aktiivset tegevust ja tööd klientidele kogukonnas, kus lähima keskuse ni on mitukümmend kilomeetrit. Samuti pole kerge leida sõbralikke, meie jaoks olulisi väärtusi kandvaid ja väga professionaalseid töötajaid inimtühjudes paikades.

**KERGE ON HUKKA MÕISTA
JA RASKE ON MÕISTA.**

Töötada igapäevaselt inimestega on teistmoodi kui töötada paberite või masinatega. Sama on nii lasteaiades, koolides, eakate- ja asenduskodudes ning ka mujal, kus on tegemist paljude inimestega üheskoos. Iga tehtud otsus mõjutab kellegi heaolu. Oluline on teada, et pea-aegu kõik nende juhtumitega sarnased olukorrad hoitakse ennetavalt ära.

Kõik teenuseosutajad on kindlasti nende juhtumite valguses analüüsinud oma teenuste osutamise kvaliteeti ja teemasid, mis on seoses sellega üles kerkinud. Samuti teeb seda kindlasti riik Sotsiaalministeeriumi näol ning otsustab, kas ja mida on vaja muuta.

Mida me kliendi lähedastele kindlasti lubada saame on see, et kuna me teame, mida te ootate, siis me liigume kogu aeg selle poole ja me tahame tõepoolest pakkuda turvalist ja kvaliteetset teenust teie kallitele inimestele. ■

Margus Tsahkna.

MARGUS TSAHKNA: Tahe erihoolekandega seotud probleemid lahendada on olemas

TEKST: Ülo Mattheus, Riigikogu pressitalitus
FOTO: Maria Laatspera

Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas 09. aprill 2013 erihoolekande korraldust ja selle edasist arengut, seda seoses viimasel ajal erihoolekandes üles kerkinud probleemidega ja erihoolet vajavate laste vanemate pöördumisega komisjoni poole. Komisjon kuulas ära nii pöördumiste autorite, AS Hoolekandeteenused kui ka sotsiaalministeeriumi esindajad, kes andsid ülevaate valdkonna probleemidest, ootustest ja edasistest arengutest.

„Tegemist on väga keerulise valdkonnaga, mis on olnud meie laual juba pikka aega ja meie kõigi suurim soov on leida sellele lahendus. Poliitiline tahe selleks on olemas. Eelkõige on küsimus sellesse valdkonda täiendavate vahendite leidmises, et vähendada hoolekande järjekordi, luua juurde kohti teenuse pakkumiseks, koolitada personali ja luua ka toetavaid teenuseid, et vähendada vajadust statsionaarsete kohtade järgi. Ka tuleks seadusandlikult täpsemalt paika panna, missugused on riigi ja omavalitsuse kohustused, et abivajaja ei jääks kuskile kahe vahepeale. Me omalt poolt ootame, et sotsiaalministeeriumis valmiv sotsiaalhoolekande seadus jõuaks ükskord Riigikokku ja paika saaksid ka vajalikud regulatsioonid,“ ütles sotsiaalkomisjoni esimees **Margus Tsahkna**.

AS Hoolekandeteenused juhatuse esimees **Maarja Mändmaa** andis põhjaliku ülevaate selle valdkonna tegevusest ja kitsaskohtadest, osutades nii personali koolitusvajadusele, mida piiravad pikad koolitusjärjekorrad; personali nappusele ja madalale haridustasemele; hoolekandeks vajalike eluruumide nõuetele mittevastavusele kui ka lihtsalt inimeste hoiakutega seotud probleemidele. Mändmaa andis ülevaate kas sellest, mida erihooleteenuse kvaliteedi parandamiseks on seni tehtud.

Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna juhataja **Uku Torjus** osutas, et praeguse 5422 teenuskoha juures on järjekorras 878 teenuse vajajat ja tõi välja lahendamist ootavad küsimused, milleks on eelkõige järjekordade vähendamine, teenuskohtade juurdeloomine, tegevusjuhendajate palkade tõstmine ja toetavate teenuste loomine teenuste paindlikuks pakkumiseks. Torjuse sõnul on lisaks käesoleva investeringuteperioodi 550 kliendikoha reorganiseerimisele kavas järgneval perioodil (2014–2020) täiendavalt ümber kujundada kuni 1760 kliendikohta ja rajada lisaks 500 uut kohta. Kui 2012. aastal eraldati riigieelarvest erihoolekande teenuseks 15 737 573 eurot, siis 2013. aastal 17 546 728 eurot, mis on 1 809 155 euro võrra rohkem.

Sotsiaalkomisjonile saadetud pöördumise autorite nimel kõnelenud Päevakeskus Käo esindaja Anne Lill tõi välja erihoolet vajavate laste vanemate pöördumise põhilised seisukohad. Ühe probleemina osutas ta tõsiasjale, et riik tegeleb erihoolet vajavate lastega vaid niikaua, kuni need saavad täiskasvanuks, jättes need seejärel täielikult vanemate hooleks, kes sellega kaotavad võimaluse käia tööl ja iseseisvalt toime tulla.

Istungil osalesid ka Puuetega Inimeste Koja, Tartu Maarja Tugikeskuse ja MTÜ Erihoolekande Teenuste Pakkujate Liidu esindajad.

TÖÖVÕIMETUSE SKEEMI REFORM

TEKST: Tiina Ojakallas, Sotsiaalministeeriumi
töövõimetuskindlustusreformi koordinaator

Poliitikauuringute Keskuse Praxis andmetel moodustasid töövõimetuspensionärid 2011. aasta alguses 9,9% tööealistest elanikest. See arv on viimastel aastatel kiiresti kasvanud. Praxise eksperdid väidavad, et töövõimetuse hüvitamise praeguse korralduse otstarbekus on küsitav ning selle ülesehitus ebaefektiivne: töövõimetuse hüvitamine on killustunud haigekassa, töötukassa ja sotsiaalkindlustusameti vahel, lisaks abistavad tervise kaotanud inimesi kohalikud omavalitsused. (Praxis 2011). Riigikontroll (2010) on tuvastanud, et praegu kehtiv töövõimetuse süsteem ei motiveeri töövõime kaotanud inimesi tööturule tagasi pöörduma, kuna neile ei pakuta rehabiliteerivaid töö- ja tervishoiuteenuseid ning hinnatakse inimese töövõimetust, mitte aga võimet teha muud tööd või õppida uut ametit.

Püsiv töövõimetus vähendab riigi tulusid, põhjusel, et inimesed väljuvad osaliselt või täielikult tööturult, samal ajal suurenevad töövõimetushüvitiste ja –pensionide kulud. Arvestades töövõimetuspensionäride arvu kasvu ja kasvavaid kulusid, on Eesti praegune töövõimetusskeem (ja selle korraldus) jätkusuutmatu. Järjest enam inimesi kvalifitseerub püsivale töövõimetusele, samal ajal on väljumine skeemist praktiliselt olematu.

Lähtuvalt eeltoodust, kiitis Vabariigi Valitsus 2012. aasta I kvartalis heaks sotsiaalministri esitatud ettepaneku töövõimetuse skeemi ümberkorraldamiseks.

REFORMI EESMÄRGID:

**inimese töövõime säilitamine ja parandamine
töötuse ja töövõimetuse ennetamine
inimese naasmine tööturule
tööandja motiveerimine töökeskkonna paran-
damiseks
töövõimetuskindlustuse korralduse kestlikkuse
tagamine.**

Muudatused puudutavad pikaajalise tervisekahjustusega inimesi vanuses 16. aastat kuni vanaduspensioniiaga.

Reformi käigus soovitakse ühendada ajutine ja püsiv töövõimetus üheks töövõimeskeemiks, mida hakkab administreerima üks asutus. Tänapäevaste haigushüvitiste ja töövõimetuspensionite maksmine kavatakse koondada Eesti Töötukassasse, kus pakutakse töövõime kaotanud

inimestele aktiveerivaid tööturumeetmeid, toetatakse tööle naasmist ning makstakse toetusi.

Töövõimetuse asemel soovitakse edaspidi hinnata eeskätt töövõimet. Inimesele võimaldatakse töötada vastavalt oma tervises seisundile ka ajutise töövõimetuse korral, juhul, kui ta ise seda soovib ning arst on nõusolekul andnud. Praegu kehtib ajutise töövõimetuse ajal, mis võib kesta kuni kuus kuud, täielik töötamise keeld, kuigi inimene võib olla valmis tegema näiteks kaugtööd kodus arvuti taga, käima tööl paindlikuma graafiku alusel või vajada kergemat töökoha kohandamist või abivahendit.

Täna võetakse püsiva töövõimetuse hindamisel arvesse seda tööd, mida inimene on teinud viimati või suurema osa oma tööelust. Uue korralduse järgi hakatakse hindama inimese töövõimet, lähtudes kogu tööturul saadaolevatest töödest, lisaks pakutakse ümberõpet.

Töövõime hindamise juurde planeeritakse kaasata töötervishoiuarstid ning hindamise käigus hakatakse andma tööalaseid soovitusi. Vajadusel abistab töötukassa tööandjat tervisekahjustusega isiku töölevõtmisel või tema töökoha säilitamisel (nõustamine, töökoha kohandused jm).

Rehabilitatsiooni ja abivahendite korraldus seostatakse töövõimeskeemiga. Inimesel peaks tekkima õigus taastusravile ja/või rehabilitatsioonile töövõimetuse alguses, mitte alles siis, kui on tal kujuneb välja puue või püsiv tervisekahjustus. Tööealised tervisekahjustusega isikud suunatakse teenusele vajaduspõhiselt ja võimalikult vara, et ennetada või vähendada töövõimetuse kujunemist ja toetades töövõimet. Korralduste seostamisel lähtutakse isikukesksest lähenemisest, mis tagab, et isiku vajaduste hindamise ning erinevate teenuste (tööturuteenused, sotsiaalteenused) taotlemise protsess oleks selge ja ei toimuks dubleerimist teenuseid administreerivate asutuste vahel.

Kavas on töövõimeskeemiga ühendada tööõnnetuskindlustus, mis motiveeriks töötajaid hoolima oma tervisest ja tööandjaid pakkuma oma töötajale tervislikku töökeskkonda.

Töövõimetuspensionäri staatusega kaasnevad erinevates seadustes mitmed õigused ja soodustused, mille vajadus ja otstarve tänapäevases õiguskorras ja ühiskonnas vajab samuti põhjalikku analüüsi.

Väljatoodud põhimõtteid järgiv seaduseelnõu on plaanis esitada Vabariigi Valitsusele käesoleva aasta teises kvartalis ning selle heakskiidu korral võib prognoosida reformi etapiiviisilist jõustumist – alates 2015. aastast uutele töövõime vähenemise juhtudele ning alates 2016. aastast neile, kellele määratud püsiva töövõimetuse tähtajad Sotsiaalkindlustusametis lõppevad. Haigushüvitiste maksmise üleminek töötukassasse planeeritakse alates 2016. või 2017. aastast. ■

Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukoda.

VILJANDI MURED algavad arhitektuurilisest eripärast

TEKST: Ardo Agasild, abilinnapea ja Livia Kask, sotsiaalameti juhataja FOTOD: erakogu

MIDA ON VILJANDI LINNAVALITSUS TEINUD EELMISEL AASTAL PUUETEGA INIMESTE HEAOLU PARANDAMISEKS?

Viljandi linnavalitsus on jätkanud puuetega inimestele toetuste maksmist ja teenuste osutamist. Sotsiaaltoetusi saavad Rahvastikuregistri järgselt Viljandi linnas elavad puudega inimesed taotleda nagu teisedki Viljandi linna kodanikud (eakad, vähekindlustatud pered, vähekindlustatud perede üliõpilased jne). Nii nagu kõik omavalitsused Eestis, maksab ka Viljandi linn puuetega inimeste hooldajatele hooldajatoetust. Linna eelarvest on aastaid toetatud puuetega inimesi ühekordsete toetustega ravimite, abivahendite, prillide jm hädavajalike kulude katmisel. Suuremad rahalised toetused läksid eelmisel aastal kahele puudega inimesele eluruumide kohandamiseks ja kaldteede paigaldamiseks. Tihti on tulnud aidata puudega inimesi ka Tartusse või Tallinna

arsti juurde sõiduks tekkinud kulude osalise või täieliku kompenseerimisega, vahel on olnud vaja osutada abi ka transporditeenusega.

Puuetega inimestel on jätkuvalt võimalus tellida Viljandi Päevakeskusest (linna munitsipalaasutus) koduteenust, mille raames saab puudega inimene endale tellida koduhooldaja, et pakkuda tuge igapäevaste tegevuste juures (poest toidu ja vajadusel apteegist ravimite toomine, koristamine, puude eluruumidesse kandmine ja ahju kütmine, lumekoristus, abistajaga jalutamine jne). Lisaks koduteenusele on võimalik tellida päevakeskusest endale koju 7 päeval nädalas soe söök (supp, praad, magustoit), käia päevakeskuse saunas, kus saab vajadusel kasutada ka pesemisel abilist. Saunas või arsti juures käimiseks saab tellida endale päevakeskusest bussi koos abistajaga.

Raske ja sügava puudega lapsi saame toetada ja neile teenuseid võimaldada riigi rahastatava lapsehoiuteenuse rahaliste vahendite ülejäägist. Lisaks lapsehoiuteenusele sai mitmetele puuetega lastele palgatud tugiisik, kes oli toeks, abiks ja juhendajaks koolis õppetöös osalemisel. Mitmed lapsed vajasisid transportteenust haridusasutusse (Viljandi linna koolidesse, Astangu Toimetulekukeskusesse, Tartu Hiie kooli), mille eest me maksime teenuse osutajatele.

Viljandi linnas on olemas erivajadustega õpilaste kool – Viljandi Kaare Kool (abi- ja toimetulekuklassid), kus tegeletakse igakülselt erivajadustega noorte arendamisega, tehakse aktiivselt projektitööd ja palju tegevusi. Eelmisel aastal avati väikeklass erivajadustega lastele ja ka sel aastal on plaanis avada üks väikeklass.

Linna eelarvest on toetatud juba mitmeid aastaid tegevus- või projektitoetustega haridus-, kultuuri, sotsiaali ja spordivaldkonnas tegutsevaid mittetulundusühinguid ja sihtasutusi. Nende toetuste taotlejate hulgas on alati olnud mitmeid puuetega inimestega tegelevaid MTÜ-sid. Üks suurema sotsiaalvaldkonnas tegutseva MTÜ-na on tegevustoetust saanud Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukoda, kes lisaks tegevustoetusele on saanud linnalt tasuta rendile ka maja. Nõukoda on katusorganisatsiooniks ca 20-le puuetega inimestega tegelevatele MTÜ-le.

Eelmisel aastal said tegevus- või projektitoetust ca 20 puuetega inimestega tegelevat organisatsiooni. Nende hulgas MTÜ Viljandimaa Singel, MTÜ Vinger, MTÜ Töötoad, Viljandi Vaimupuudega Inimeste Tugiliit jne. Toetusi anti nii igapäevaste kulude katmiseks (üüri- ja kommunaalkulud, büroo- ja sidekulud jne) kui ka erinevate ürituste (teabe- ja õppepäevad, konverentsid, aastapäevade tähistamine jne) läbiviimiseks. Projektitoetusena on rahastatud Puuetega Inimeste Nõukoja poolt iga-aastaselt läbiviidavat rahvusvahelist puuetega inimeste päeva tähistamist. Loomestipendiumi raames

on toetatud MTÜ Viljandi Keldristuudio näituste korraldamist ja muid projektipõhiseid tegevusi, Invateater Karlenda etendustega seotud tegevusi ning Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukoja vabariikliku puuetega inimeste kultuurifestivalide korraldamist.

Linn toetab koole erivajadustega noorte osalemisel eriolümpial ja juhtumipõhiselt ka teisi projekte.

MISSUGUSED ON RATASTOOLIGA LIIKUMISE VÕIMALUSED VILJANDI LINNAOSA PIIRIS?

Eks nii, nagu teisteski Eesti linnades, on ka Viljandis veel arenguruumi ratas- või abitooliga liikuvate inimeste liikumisvõimaluste parandamise osas. 2011. aastal tellis Viljandi linn teenuse ühelt puudega inimeselt, kes kaardistas Viljandi linna tänavate olukorra, asutustesse ja kauplustesse ligipääsu võimalusi ratas- või abitoolis liikuvatele inimestele, inva-WC-de, -parklate ja -liftide olemasolu. Kaardistamise tulemusi tutvustati linnavalitsuse juhtkonnale 2011. aasta lõpus ja saadud andmed sisestati Eesti Liikumispuuetega Inimeste Liidu loodud kodulehele www.liikumisvabadus.invainfo.ee.

Linnas on objekte, kus hoone arhitektuurilise eripära tõttu ei ole võimalik paigaldada nõuetekohast kaldteed või lifti (näiteks Maksu- ja Tolliameti Viljandi büroo, Linnavalitsuse peahoone Linnu tn). Täna ei pääse ratastoolis inimene ilma kõrvalise abita nõukogude ajal ehitatud „Ugala“ teatri hoonesse. Samas aga on leitud võimalusi ka mõnede ajalooliste hoonetele (Viljandi Muusikakool, Pärimusmuusika Ait, Sakala Keskus) kaldteede paigaldamiseks ja liftide ehitamiseks. Viljandi linna koolidele on loodud juurdepääsud ratastoolis liikuvatele õpilastele. 2013. aastal paigaldatakse lift ka spordihoonesse. Uute avalike hoonete ehitamiseks ehituslubade väljastamisel järgitakse kindlalt invanõudeid ja vajadusel kaasatakse ratastoolis inimesi ekspertarvamuse andmiseks.

Igatahes on probleemsed ratastooliga liiklemise kohad linnas meile hästi teada ja nende parendamiseks püütakse leida lahendusi.

MIDA ON TEHTUD ERIVAJADUSTEGA INIMESTE ELU PARANDAMISEL JA NENDE PROBLEEMIDE ARVESTAMISEL?

Tulevikus on plaanis jätkata sotsiaaltoetuste maksmist ja sotsiaalteenuste arendamist. Plaani on võetud välja töötada uusi teenuste osutamise kordasid, mille abil saaks toetada eakate ja puudega inimeste kodus elamist ja paremat toimetulekut.

Linn tegeleb hetkel päevakeskusele uue bussi ostmiseks hanke läbiviimise korraldamisega. Plaanis on osta inva-

buss, millega saaks pakkuda kaasaegset invatransporditeenust ratastoolis inimestele. Praegune päevakeskuse buss on küllalt eakas ja mõeldud ainult tavakodanike transpordimiseks.

Selle aasta jaanuarist on linnavalitsus tegelenud loodavale sotsiaalkeskusele sobiliku maja otsimisega. Tulevasse sotsiaalkeskusesse on plaanis koondada linnas tegutsevad puuetega ja eakatega tegelevad peamised organisatsioonid: Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukoda, Viljandi Päevakeskus ja erinevaid eakate liidud ning ühingud. Uue sotsiaalkeskuse loomise peamine eesmärk on pakuda abivajavatele linnakodanikele võimalikult head, kaasaegset ja mugavat keskkonda oma tegevuste tegemiseks ning tõhustada nende organisatsioonide koostööd. Uue keskuse loomisel järgitakse, et maja vastaks kõigile invanõuetele. ■

Viljandi Linna sotsiaalameti kaldtee ajutine lahendus koosneb lahtisest kivitlibust ja on järsk.

Spordihoone lift on Linna suur töövõit. Kindlasti oleks sinna vaja laugemat kaldteed ja madalat ukسلäve.

Lindi Iõikavad läbi Toomas Sepp, Linnu Mae, Mihhail Kõlvart, Edgar Savisaar ja Merike Martinson.

HELENI KOOL sai uue õpilaskodu

Tallinna Heleni Kool (aastani 2005 Tallinna Kurtide Kool) on kurtide laste vanemate initsiatiivil 1994. aastal loodud munitsipaalkool, kus õpetatakse meelepuudega lapsi (kuulmis-, nägemis- ja liitpuue, pimekurvid) lasteaiast gümnaasiumini. Õpilaskodu ehitusega paranesid oluliselt laste elu- ning personali töötingimused. Uues õpilaskodus on 18 tuba kokku 40 kohaga. Majas on loodud spetsiaalsed tingimused erivajadustega lastele – nii liikumis-, nägemis- kui ka kuulmispuudega lastele.

TEKST: Janek Muru, peatoimetaja
FOTOD: Janek Muru

Lisaks eluruumidele on õpilaskodus köök, basseini ja saun, puhke-, mängu- ja peretoad ning erispetsialistide kabinetid. Kahel korrusele on ehitatud ühendusgaleriid olemasoleva kooli korpustega, lift ratastoolis laste tarbeks ning ratastoolide hoiuruum. Kõikides tubades on tualettruumid, neist kaheksa on invatualetid.

Õpilaskodu tarbeks ehitatud juurdeehituse maksumuseks on 1 838 603 eurot, millest Euroopa Regionaal-

arengu Fondi toetus on 958 674 eurot ja Tallinna linna osalus 879 929 eurot.

Avamisel osalesid Tallinna linnapea Edgar Savisaar, abilinnapead Merike Martinson ja Mihhail Kõlvart, Heleni kooli direktor Linnu Mae, õpilaskodu ehitaja RIITO Ehituse OÜ juhatuse liige Toomas Tromp, linnasekretär Toomas Sepp jpt.

Tallinna linnapea Edgar Savisaar oli rõõmus, et Heleni kool sai uue õpilaskodu. Edgar Savisaar ütles oma kõnes: „Päike tuli Heleni kooli paar nädalat varem kui mujale Eestis. Te olete selle ära teeninud, olete hästi vahvad olnud, kooli hästi üles ehitatud – nii ehituslikus kui ka organisatsioonilises mõttes. Tahan õnnitleda kõiki, kes on seotud selle kooli ehitusega! See on rõõmus päev ja me rõõmustame koos teiega. Siin majas on kohti 40 lapsesele, kus on eritingimused igapäevaseks toimetulekuks. Ma väga loodan, et need head elutingimused ning lahke ja abivalmis personal muudavad siinsete elanike päevi rõõmsamateks ning helgemateks. Ma tahaksin teile kõigile soovida ilusaid päevi Heleni koolis!“

Heleni kooli hoolekogu esimees Toomas Sepp tänas Eesti Lions Klubi liikumist, kes on olnud selle kooli arengule tubli kaasaaitaja. „Eelkõige tunnustan ja tänan Tallinna Kristiine Lions Klubi aastatepikkuse koostöö eest nii Heleni Kooli kui ka Eesti Kuulmispuuetega Laste Vanemate Liiduga. Ilma Teie abita oleks nii mõnedki lennukad ideed jäänud ellu viimata,“ ütles Sepp. Ta meenutas kooli ajalugu: „Oli 1988. aasta, kui Harjumaal Koolituskeskuses said kokku lastevanemad. Meie soov oli, et meie lapsed ei peaks 2–3aastaselt minema nädalaks või mitmeks oma perede juurest ära Porkuni kooli, vaid et laps kasvaks, areneks peres ja et ka meie kasvaksime, areneksime koos oma lastega. 1989. aastal saabusid siia kooli esimesed kurdid lapsed, 1994. aastast on siin ametlikult kool. Tahan tänada kõiki, kes oma tegemistega selle kooli loomisel kaasa aitasid: ilma teie abita poleks see kool selline, nagu ta täna on. Seda kooli on arendatud pidevalt ning eriti tähtis on, et siin koolis kohtuvad haridus- ja sotsiaalsüsteem: lastele, kes siin õpivad, on loodud ka tingimused rehabilitatsiooniks.“

Pärast seda andis Toomas Sepp edasi kogutud rahadega soetatud kingituse, mis koosnes teksti ja padjast – kokku osteti neid komplekte 30. Üle anti ka 3000 euro suurune summa kooli direktor Linnu Maele. Üritus lõppes kooli õpilaste laulmisega Heleni kooli hümniga laulmisega ja tantsuga. Pärast seda oli kõigil võimalus maja peal ringi uudistada.

Üritusest jäi igati hea mulje ka Sotsiaalministeeriumi hoolekanne osakonna spetsialist Marina Runnole: „Ma teadsin, et see laiendus tuleb, see oli väga vajalik ning

sellest oli palju räägitud. Olen selles koolis ka enne käinud. Nende spetsialistidega, kes siin töötavad, on mul väga tihe koostöö. Ma arvan, et nemad on ühed vähestest, kes seda valdkonda üldse hoomavad. Ruumid on suurepärased! Eriti tore on see, et siin on hästi palju valgust. Ma arvan, et juba see, et akendest tuleb hästi palju soojust ja valgust, annab puudega lastele tunde, et neil on ilusad ruumid. Kõik need värvid, hästi läbi mõeldud töötoad ja bassein on juba väärtus omaette.“

Tööindu ja rõõmu igasse päeva ka Vaimupuu toimetusest Heleni kooli õpihimulisele kooliperele! ■

Kõlab Heleni kooli hümn.

Tallinna linnapea Edgar Savisaare kõne tõlgiti viipekeelde.

Ilus roheline köök.

Heleni Kool.

KOKKUVÕTE

Heleni kool Tallinnas on kuulumispuudega laste kool. Nüüd sai valmis uus õpilaskodu. See on kaunis ja moodne hoone, kus on olemas kõik puudega lastele vajalik - isegi bassein.

Tõrva kodu.

TÕRVA KODU soolaleivapidu

TEKST: Reet Asmer, Tõrva Kodu juht
FOTOD: erakogu

Tõrva Kodu on kodu, mis on ehitatud psüühilise erivajadusega inimestele, kes vajavad abi ja juhendamist ööpäev läbi. Tõrvasse ehitati 6 peremaja, kus ühes majas elavad koos 10 inimest. Majades on 8 ühekohalist tuba ja üks tuba, kus saavad elada kaks inimest. Peremajad pakuvad nende elanikele kaasaegset elukeskkonda, aga mis peamine – kaasavat ning tegusat elu. Majades on olemas kõik vajalik, et ka liikumisraskustega inimene saaks ise hakkama.

Tõrva Kodu rajamine on osa suuremast erihooldekodude reorganiseerimise projektist. Projekti käigus ehitab AS Hoolekandeteenused Euroopa regionaalarengu fondi toel kaasaegsed uued peremajad erivajadustega inimestele 11-sse Eestimaa paika. Kokku valmib 55 kümnekohalist peremaja, mille kogumaksumus on rohkem kui 26 miljonit eurot.

Uute kodude avamisel suletakse hooldekodud, mis asusid vanades mõisamajades ja mille ümberehitamine selliseks, et puuetega inimestel oleks seal hea elada, ei olnud võimalik.

Tõrva Kodus elavad inimesed on ise soovinud Tõrvasse kolida ja kokku on tulnud siia mitmest kohast – Ravila Hooldekodust, Erastvere Kodust, Võisiku Kodust ja Koluvere Kodust.

Tõrva Kodus said tööd 21 inimest – 19 tegevusjuhendajat, vanemtegevusjuhendaja ja kodu juht. Enamus

töötajast on Tõrva linna inimesed.

Tõrva Kodu soolaleivapidu toimus 19. märtsil. Peole olid kutsutud kõik inimesed, kes andsid oma osa uute majade valmimisse, samuti Tõrva Kodu sõbrad ja partnerid. Külalised sotsiaalministeeriumist, maavalitusest ja linnavalitusest soovisid uuele kodule kõike head ja tegusaid ning õnnelikke päevi. Ravila ja Erastvere kodud olid rõõmsad, et nende inimesed, kes olid kolinud Tõrva Kodusse, olid kenasti siin kohanenud. Sõna võtsid veel Tõrva perearstid ja kiirabi, kes lubasid Tõrva Kodu kliente ikka ja alati tervise-muredes aidata. Edasist koostööd lubasid nii Tõrva Noorte-keskus kui veel paljud teised külalised.

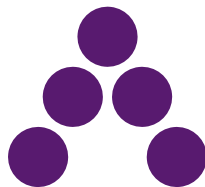
Lõbus ja hoogne pidu peeti koos tantsurühmaga „Liisud“, kes õpetas kodu elanikele toreda polka. Pärast sõnavõttude lõppu söödi koos ära suur tort ja algas tants. Lõbus meeleolu ja hea muusika kestis veel mitu tundi pärast külaliste lahkumist. Kõik jäid peoga väga rahule.

Argipäev Tõrva Kodus on täis tegevust. Paneme rõhku sellele, et igapäevaseid toimetusi, mida iga inimene oma kodus teeb, saavad ka siin teha inimesed ise. Päevad algavad hommikusöögiga, mida tehakse kõik koos. Igal maja elanikul on vastavalt oma võimetele kohustused – katta lauda, teha võileibu või segada putru. Hiljem on vaja koristada laud ja panna nõud nõudepesumasinas. Siis jääb natuke aega, et suur tuba korda teha ja siis on aeg tegeleda tegevustega, mis kõige rohkem meeldivad – puutöö, aiandus, käsitöö või õuetööd. Toidud on meil väga head ja peale hommikusöögi on veel lõunasöök, õhtusöök ning väike õhtuode. Ka pärast lõunasööki saab teha erinevaid asju. Õhtu on selleks, et tegeleda oma hobidega või käia näiteks üksteisel külas. Ootame väga suve, et saaksime kasutada meie majade juurde ehitatud terrasse. Majade juures on ka suured muruplatsid, kuhu rajame lillepeenrad ja aiamaa.

Püüame välja selgitada neid tegevusi, mis meie inimestele meeldiksid. Selleks korraldame iga kuu koosolekuid, kus kodu elanikud saavad avaldada arvamust kõige kohta, mis nende elu puudutab. Kui tervisega on muresid, aitavad meid koduõde ja psühhiaater, head suhted on ka Valga Haiglaga.

Mis peamine – töö ja kohustuste kõrval on aega veeta koos lõbusalt aega. Tõrva Kodu inimesed on käinud teatris ja kontsertidel, on korraldatud kinoõhtuid ja tantsuõhtuid. Eriti tore oli õhtu, kus meile tuli esinema Vello koos oma lõõtsaga. Kõik laulud sai kaasa lauldud ja tantsu ka vihutud.

Tõrva Kodu on astumas oma esimesi samme ja palju toredat on meid ees ootamas. Iga uus päev toob meile järjest rohkem kogemusi ja teadmisi, kuidas oma kliente paremini nende arengus toetada ja aidata. ■

ASTANGU

AKRK

ASTANGU KUTSEREHABILITATSIOONI KESKUS

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus arendab erivajadustega inimeste töövõimet

Tööelised erivajadustega inimesed saavad Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuses 2013. aasta lõpuni osaleda töötoas, mis aitab neil suunduda avatud tööturule.

Projekti „Töövõimekuse hindamine ja töövõime arendamine“ spetsialist Koidu Moor selgitab, et projekt tagab tööeliste erivajadustega inimeste tööalase hõivatuse ja võimetekohase arengu.

Astangul on projekti raames 2012. aasta augustist avatud liht- ja puidutöötuba, mis annavad tööd ligi 20 erivajadusega inimesele. Töötubades teostatakse erinevaid allhankeid ning valmistatakse omatoodangut.

„Töötoas osalemine annab inimesele võimaluse saada tööharjumust, õppida töökäitumist ning erinevaid tööoperatsioone,“ kirjeldab Koidu Moor. „Igale kliendile lähenetakse personaalselt ning kliendi tööülesanded lähtuvad tema võimetest,“ lisab Moor.

Projekti lõppeesmärgiks on leida töötubades osalenud erivajadustega inimestele nende võimetele vastavad töökohad, milles abistavad töötoa kliente kaks töölerakendamise spetsialisti.

Seoses puidutöötoas osalenute eduka suundumisega tööturule on projekti tekkinud vabad kohad, kuhu kandideerimiseks tuleks helistada telefonil 687 7284.

Puidutöötoa juhendaja Armand Danilsoni sõnul on töötoas osalemise kasutegur suur. „Nendest, kes asusid Astangul sarnase projekti raames puidutööd tegema kolm aastat tagasi, on praeguseks üle 60 protsendi avatud tööturul,“ toob Danilson näitena välja.

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus on Eestis ainulaadne keskus, mis pakub 1996. aastast tööeliste erivajadustega inimestele rehabilitatsiooniteenuseid ning erinevaid kursuseid.

Lisainfo:

Koidu Moor

Tööhõivespetsialist

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus

Telefon: 687 7284

E-post: koidu.moor@astangu.ee

www.astangu.ee

PUUDE TAGA ON INIMENE

7.-8. juunil 2013 toimub Tallinna lauluväljaku mere-poolisel alal koguperepidu „Puude taga on inimene“. Saame näha andekaid muusikud, kunstnikke, etlejaid ja käsitöömeistrid, kes on oma töö ning loominguga pälvunud tuntuks nii Eestis kui ka väljaspool, hoolimata puudest või selle puudumisest.

TEKST: Janek Muru, peatoimetaja
FOTOD: Kalev Lilleorg

Koguperefestivalist „Puude taga on inimene“ räägib meile lähemalt selle projektijuht Kristiina Alliksaar.

KUST TULI FESTIVALI NIMI „PUUDE TAGA ON INIMENE“?

See tuli ühelt meie meeskonna liikmelt, Tiia Sihverilt. Tiial oli plaanis sellise pealkirja all anda välja raamat. Ta pakkus ürituse pealkirja idee välja ja meile kõigile see väga meeldis ning nii otsustasimegi üheskoos, et „Puude taga on inimene“ saab meie peo motoks ja ühtlasi ka nimeks.

SEE ÜRITUS ON TULEMAS ESMAKORDSELT. KAS TEGEMIST ON ÜHEKORDSE ÜRITUSEGA?

Plaan on, et üritusest saaks traditsioon, et sellest saaks puudega ja ilma puudeta inimeste kokkusaamise ning rõõmupidu. Tegemist on üle-eestilise üritusega. Oodatud on kõik – Virust Võruni ja Narvast Ruhnu. Koos naudiksime kõiki festivalil pakutavat, suhtleksime ja õpiksime oma puudeid vastastikku paremini tundma. Öeldakse ju, et kõigil meil on omad puuded! Üritusi aitavad vahendada ka viipekeeletõlgid, Eesti filme ja teatrietendust saab vaadata ka kirjeldustõlkega.

MIKS LEIAB SELLINE ÜRITUS ASET ALLES NÜÜD JA MIKS MITTE VAREM?

See on hea küsimus. Idee algataja on Sülvi Sarapuu, kes on MTÜ Kakora algataja, asutaja ja ellukutsuja. Sülvi on pime proua, kes õpib Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias kultuurikorraldust ja peaks selle kevadel ka lõpetama – edu talle! Sülvil mõlkus see idee juba kaua aega, aga ju siis ei leidnud ta vastavat tuge ja abi, nagu öeldakse – igal asjal oma aeg...

KAS IGAL AASTAL SAMA ÜRITUS EI MUUTU LIIALT ÜKSLUISEKS?

Üks on kindel: kõik mõtted, mis meeskonnal olid, ei mahtunudki selle aasta festivaliprogrammi sisse. Seega pole vaja karta, et uutest ideedest ja esinejatest puudus tuleks. Peaasi, et publikut jätkuks ja üritus esimest korda hästi laabuks. Küll siis osalejad juba ise nähtut-tehtut kiidavad ja nii on järgmisel aastal oodata veelgi suuremat publikut. Samas on oodatud ka kõik ideed, mis võiksid festivali paremaks muuta. Kõige toredam oleks muidugi, kui kritiseerijad ise käed külge paneksid ja midagi omalt poolt korda saadaksid.

KUI PALJU ON TEISED ORGANISATSIOONID HUUVITATUD ÜRITUSELE KAASAMISEST NING KUI SUUR TEIE MEESKOND?

Meeskonnas on üle 25 inimese erinevatest puuetega inimeste organisatsioonidest, aga ka mujalt. Suurematel organisatsioonidest on esindatud Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit ja paljud teised ning Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, kes aitab läbi viia ürituse korralduslikku poolt. Registreerunud on üle 20 organisatsiooni, kes soovivad end sellel üritusel tutvustada ja oma tegemistest pajatada. Täpsemat infot saab ürituse koduleheküljelt (www.puudetagaoninimene.ee)

Siinkohal mõned suuremad üritused koguperefestivalil „Puude taga on inimene“:

- **Teatrietendus:** Mart Kivastiku näidend „No näed sa!“, mida etendatakse 2 korda päevas koos viipekeeletõlke ja kirjeldustõlkega.
- **Filmiprogramm:** kaks Eesti filmi: „Seenelkäik“ ja „Leiutajateküla“ Lotte (mõlemad kirjeldustõlkega), lisaks kaks dokumentaalfilmi „Vaikuse ja pimeduse maa“ (Saksamaa 1971, rež Werner Herzog) ja „Anton on siin lähedal“ (Venemaa 2012, rež Ljubov Arkus). Filmid on välja aidanud valida PÖFF.
- **Lasteala,** kus kõik lapsed leiavad endale meelepärast tegevust ja kus keskendutakse eelkõige õnnestuste ennetamisele.
- **Muusikaprogramm,** kus astuvad üles Vaiko Eplik ja Eliit, Marten Kuningas ja Etturid, Kukerpillid, Siiri Sisask koos ansambliga, Sergei Manukjan & Avicenna ning paljud teised. Näeb ka ratastoolitantsu.
- **Spordiala,** kus on ise võimalik proovida mitmeid spordialasid nimekate meistersportlaste juhendamisel.
- **Pimekohvik,** kus saab „pimedana“ giidide juhendamisel kohvikus külastamise kogemuse.

KAS ÜRITUS EI TAKERDU SEETÕTTU, ET SAMAL AJAL ON KA TALLINNA VANALINNA PÄEVAD?

Arvata, et pigem vastupidi. Linnas on seega palju rahvast ja seda peaks jätkuma mõlemale poole. Teisalt on just meie festivalile võimaldatud puudega inimestele parim juurdepääs ja teenindus. Tore oleks, et puudega inimesed ka festivalile jõuaksid, et sõlmida uusi tutvusi ja olla senisest aktiivsemad.

KUIDAS ON LUGU PILETITE MÜÜGIGA?

Piletite müük kogub vaikselt jõudu, kuna me pole veel oma suure reklaamikampaaniaga alustanud. Selge on, et üritus saab olema igati tore ja piletiomanik ei pea pettuma. Ka piletihind peaks olema taskukohane: kahe päeva passi (kehtib mõlemal festivali päeval) hind eelmüügis 10 €, festivali ajal 15 €, ühe päeva pileti (kas reedel või laupäeval) hind eelmüügis 6 €, festivali ajal 10 €; lapse pääsme (8–17aastastele lastele) hind eelmüügis ja festivali ajal 1 €. Kuni 7aastasele lapsele on sissepääs TASUTA. Grupitellimuseks võtke meiega ühendust e-posti aadressil pilet@puudetagaoninimene.ee. Grupitellimus algab 10 piletist, lisanduvad ka soodustused (10–19 piletit

– allahindlus 20%, 20 ja enam piletit – allahindlus 30%). Üritust toetavad Sotsiaalministeerium, Hasartmängumaksu nõukogu, Tallinna linn, Eesti Kultuurkapital, Eesti Töötukassa ja mitu eratoetajat.

Vaimupuu soovib omalt poolt ilusat ilma ja päikest nii korraldajatele kui külastajatele! Tulgem ja olgem siis kõik ka kohal, sest see üritus väärtustab erisusi ning puudeid, vaimu ning vaimukust, ilma ning inimest... ■

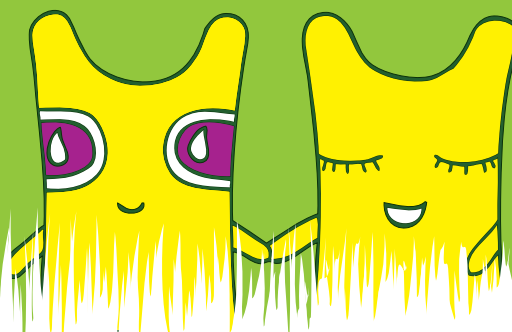
Üks rõõmus, värviline, turvaline ja hea auto.

Koguperepidu PUUDE TAGA ON INIMENE

Tallinna
lauluväljakul 7-8 juuni

puudetagaoninimene.ee

Siiri Sisask, Vaiko Eplik & Eliit, Marten Kuningas & Etturid, Kukerpillid, Otava Yo (RUS), pimekohvik, rääkivad kunstiteosed, ratastoolivalsid, laat, lasteala, kino ja teatrit kõigile ja palju muud!

Tallinna Puuetega Inimeste Koja
maja Tallinnas Endla tänaval.

KOGEMUSNÕUSTAMINE PUUETEGA LASTE VANEMATELE

TEKST: Tauno Asuja, Tallinna Puuetega Inimeste Koja tegevjuht
FOTO: Kalev Lilleorg ja Karmo Ruusmaa

Igaüks meist võib vajada aeg-ajalt abi, toetust ja julgustamist. Puudega lapse sünni või tõsine haigus on valus ja enamasti ootamatu kogemus igale perele. Puuetega laste vanematel esineb mitmeid raskusi seoses teenustega, toetustega ja eeskätt info kättesaadavusega, mis on seotud puudega lapse igapäevaelu korraldamisega. Sellises olukorras vajame mitmekülgset abi ja toetust. Üks võimalus on kohtuda sarnast olukorda kogenud vanemaga, kes on esimese emotsionaalse perioodi üle elanud ja omab selgemat pilti olukorrast.

MIS ON KOGEMUSNÕUSTAMINE?

Kogemusnõustamine on nõustamise ja toetamise viis, kus inimesed, kellel on ühine probleem või kogemus, jagavad oma teadmisi ja otsivad lahendusi. See on tugi, mida nad mujalt ei saa ja kus igaüks saab olla asjatundja. Kogemus ühendab inimesi ja loob kiire teineteisemõistmise. Sarnane kogemus ning soov lahendada mingi konkreetne probleem või kriis seab nad võrdsesse olukorda.

Nõustamine põhineb sõnumil, et igaüks kannab lähendust oma igapäevaelu probleemidele endaga kaasas ja õige toetus toob lahenduse pinnale. Kogemusnõustamine tugineb vastastikusele austusele ja usaldusele. Selle teenuse eesmärgiks on ennetada puuetega laste vanemate sotsiaalsete ja vaimse tervise probleemide teket ning samas aidates seeläbi parandada nende perede toimetulekut ja elukvaliteeti ning soodustada laste kasvuks ja arenguks vajaliku keskkonna kujunemist.

KES ON KOGEMUSNÕUSTAJA?

Kogemusnõustaja on puudega lapse vanem, kes on valmis ära kuulama, vastama küsimustele, olema toeks ja julgustama teist erivajadusega lapse või noore vanemat. Kogemusnõustaja lähtub enda poolt kogetust, on endaga sina peal ja soovib saatusekaaslasli toetada.

Kogemusnõustajad on läbinud nõustamiskoolituse, töötavad vabatahtlikkuse alusel ja on seotud vaikumiskohustusega. Teenuse osutamiseks leiab teenuse koordinaator vabatahtlike kogemusnõustajate hulgast isiku, kelle kogemus vastab kõige paremini nõustatava probleemi võimalikult paremaks lahendamiseks.

KELLELE ON KOGEMUSNÕUSTAMISE TEENUS MÕELDUD?

Kogemusnõustajast võib olla abi, kui...

- Perre on sündinud puudega laps või laps on tõsiselt haigestunud, samuti kui lapsega on juhtunud trauma
- Laps läheb lasteaeda
- Laps läheb kooli
- Laps läheneb noorukieale
- Vajate hingelist tuge ja julgustust
- Vajate abi igapäevaelu korraldamisel

KUIDAS KOGEMUSNÕUSTAMIST SAADA?

Tallinnas ja lähialdades pakub teenust Tallinna Puuetega Inimeste Koda. Nõustamine võib olla ühekordne, kuid vajadusel võib kohtuda ka mitu korda. Nõustamist on võimalik saada nii eesti kui ka vene keeles. Teenus on puudega lapse vanemale tasuta. Nõustamine võib toimuda personaalse kohtumise teel, telefoni teel või läbi elektrooniliste kanalite (e-post, Skype, Facebook, jne).

Soovi korral võta ühendust teenuse koordinaatoriga e-posti aadressil: kogemus@tallinnakoda.ee telefonil: 55 672 585

Olgu probleem väike või suur, kogemusnõustaja teadmistest ja julgustusest võib olla abi.

**Tallinna Puuetega Inimeste Koda
Endla 59, 10615 Tallinn
Telefon: 656 4048**

**e-post: koda@tallinnakoda.ee
<http://www.tallinnakoda.ee>**

Teenust pakutakse Tallinna Puuetega Inimeste Koja projekti „Kogemusnõustamise teenus puuetega laste vanemale“ raames. Projekti elluviimist rahastab Eesti-Šveitsi koostööprogrammi Vabariiklike Fondi ja Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

KALA HAKKAB MÄDANEMA PEAST

TEKST: Toivo Niiberg, psühholoog, perenõustaja
FOTO: Janek Muru, peatoimetaja

Mõtisklen ajakirjanik Mihkel Kärmasel loo „Lähedased süüdistavad noore vaimuhaige hukkumises hooldekodu“ (ETV, Pealtnägija) ning Eesti Puuetega Inimeste Koja juhatuse esimehe Monika Haukanõmme arvamuse „Hoolekandesüsteem Eestis vajab reformimist“ üle. Samas jätkan oma, juba Vaimupuu 2013.a. jaanuarinumbris avaldatu edasiarendust.

Usun ja arvan, et kogu avaldatud teave on objektiivne ja kantud südamest tuleneva mure ja sooviga probleemile tähelepanu juhtida, ilma kedagi otseselt süüdistamata.

Olles ise aastakümnete jooksul külastanud Eesti erinevaid hooldekodusid, viinud läbi täienduskoolitusi nende töötajatele, esinenud konverentsidel jne, **teen esmalt suure kummarduse kõigi nende inimeste ees, kel jätkub vaimujõudu ja hingesoojust** (sageli oma pere- ja eraelu hinnaga) **neis asutustes töötada ning neid hallata.**

Teine ja sama sügav kummardus kuulub nendele peredele, kelle hooldada on vaimupuudega inimene. Üsna sageli kuuluks see kummardus eelkõige emadele...

Minu vanaema kordas mulle sageli: Häda kogub häda, viletsus viletsust, raha raha, armastus armastust, ootus lootusetust, võim võimetust!

Olen täiesti nõus Monika Haukanõmmega, kes väidab, et **erihoolde süsteem Eestis vajab reformimist. Aga kes seda peaks tegema?** Eesti Vabariigis vahetatakse ministreid ja ministriumite nimetusi ning haldusalasid nagu diiva seelikuid – üks lillelisem kui teine. Olles ise pea kümme aastat olnud suure kooli direktor (1982–1992), julgen väita, et esimene aasta kulus mul lihtsalt ameti õppimiseks ja sisseelamiseks. Ei hakanud ma midagi lõhkuma ega reformima. Ja ausalt öeldes, ega see direktoriamet mul päris selgeks ei saanudki

Iga Eesti Vabariigi kodaniku vanaduspensioni miinimum peaks tagama tema riigipoolse väärika hoolduse – siit pensioni miinimumi arvestus. Teisalt võiks seda maksta volitatud pereliikmele, kes tegeleb täis-

Toivo Niiberg.

kohaga sotsiaaltöötajana. **Aga raha ju ei tule, ei ole ja seda ei saagi!**

Olles ise juba pea kuuekümnene, palun Taevataati, et surm mind jalult rabaks. Hirmus on mõelda, et mind tabab parkinson, alzheimer, vanadusdementsus või ajuinsuldi-infarktjärgne vaimupuue. Kuidagi ei tahaks jääda oma tütre pere hooldada, aga ei tahaks sattuda ka „surilasse“. **Soovin väarikalt vananeda ja surra.**

Me kirjutame väga palju sünnist, aga vähe surmast ja rasketest haigustest, mis on paratamatud. Vananemine, krooniline haigus ja igasugune muu puue on elu lahutamatu osa ning rumal oleks neid eitada.

Loodan ja ootan, et ka surmast, puudest ning rasketest haigustest suudetakse rääkida ja kirjutada senisest enam. Kõik need inimesed vajaksid nõu ja abi. Loodan, et ka vaimne tervis, hambaravi ja silmanägemine saaksid võrdväärse toetuse muu tervisega seonduvaga. Loodan, et psühholoogiline nõustamine muutuks tasuta teenuseks ja seda esialgu kolme seansi piires. Kelle hing on haige, selle ihuhädad ei saa ialgi ravitud ka kõige moodsamate ja kangemate arstimatega..

Kahjuks olen pidanud ka ise paljudele abisaajale ära ütleva, sest poes tahetakse minult raha ja see, et väidan olevat psühholoog, ei taga mulle tasuta korterit, toitu ja kehakatet... Üks tavaline nõustamine kestab aga ajaliselt vähemalt tund-poolteist ja sellele peaks järgnema pool tundi puhkust. Puhkus on vajalik selleks, et ma järgmist klienti (patsienti) suudaks aktiivselt kuulata.

Me vajame abi ärakuulamises, lohutuses ja usus endasse, tulevikku ja igavikku...

Imbi Paju

IMBI PAJU,

kirjanik ja režissöör

TEKST: Imbi Paju
FOTO: Olga Makina/Kodutohter

Viimasel ajal olen ma käinud oma raamatute ja filmidega palju maailmas esinemas. Mu viimase 10 aasta tööd puudutavad Nõukogude aega ja seda, kuidas inimsus ja kaastunne okupatsiooni käigus devalveerus. See pole üksnes Eesti probleem, vaid kogu inimkonna ajaloo probleem. Mõned psühhoanalüütikud, psühhiaatrid ja psühholoogid kogu maailmas on kasutanud mu töid sõja ja okupatsiooniga seotud traumasid analüüsides. Lugesin hiljuti ühe India naiskirjanikuga tehtud intervjuud, kes ütles, et mingi hetkel ta tundis häbi, et ta on pärit Indiast, kus on palju korruptsiooni ja viimasel

ajal on tõusnud esile naistevastane vägivald, ta ei saanud aru, miks välismaalased peavad Indiat pühaks. Kuid siis ta hakkas uurima India pühasid paiku, isegi inimeste nimed, milles peitub jumalik sõnum, ja ta hakkas nägema oma maas head ning oma maa eest ka head tegema.

Valmistan ette ka uut romaani. Lähen mais Gotlandi Visbyse seda kirjutama. Kuid vahel viin läbi ka meditatiivse kirjutamise kursuseid, mis aitaksid inimestel olla sügavas kontaktis iseendaga ja oma elu üle valitseda. Valmistan vaikselt ette ka Võtikvere raamatuküla päeva, millest võttis möödunud aastal osa ka kirjanik Kerttu Rakke, kes tutvustas oma loomingut ja ka ajakirja Vaimupuu.

KAS INIMESE VÄÄRTUS SÕLTUB TEMA PANUSEST?

Inimene võib tähendada erinevate ühiskondade jaoks erinevaid asju. Nõukogude süsteem tegi inimesest tootmisvahendi, selle süsteemi vangi, kust pääses välja ainult erilubadega, inimese mõtted olid kontrollitud. Lastekodulapsed, vaimupuudega lapsed ja inimesed olid peidetud avalikkuse eest. Sõna „ligimesearmastus“ kaotati käibelt, sest seda väljendit peeti religiooni osaks. Religioon oli omakorda n.ö oopium rahvale. Ühiskond tähendab koostegutsemist, vastastikust lugupidamist, respekti, empaatiat. Kuid seal, kus inimesed koos tegutsevad, esineb ka erimeelsusi, see on normaalne. Halvimal juhul, kui probleemidega lahendamiseks pole oskusi, viib see koolikiusamiseni või töökohakiusamiseni, koduvägivallani. Seega me loome ise oma väärtusmaailmadele toetudes selle ühise kodu, ühiskonna, kus me tegutseme ja selle aluseks peaks olema just see, mis teeb meie elu inimväärseks. Eelmisel sajandil elanud prantsuse-juudi filosoof Simone Weil on öelnud: „Iga inimese südamepõhjas on hällist kuni hauani midagi, mis kõikide ise toime pandud, ohvrina läbi elatud ja pealt nähtud kuritegude kiuste jääb visalt lootma, et talle tehakse head, mitte halba. Eelkõige see ongi igas inimeses püha.“ Näiteks Soomes loodi 1958. aastal, keset majandusraskusi, kus umbes üle miljoni inimese lahkus töötöisingutel riigist, töökonfliktide lahendamiseks organisatsioon Ryhmätyö ehk koostöö-nimeline organisatsioon, mis tegutseb tänaseni. See annab välja oma ajakirja, kus käsitletakse mitmeid psühholoogilisi probleeme, mis konflikte tekitavad, nagu näiteks kadedus, madal enesehinnang, ülbust jne, ja korraldab koolitusi. Täna õpetatakse ülikoolides ka õppeainet „työnohjaus“ ehk töökoordineerimine, mis on seotud tööpsühholoogiaga. Nii saavad inimesed teadlikuks oma tugevatest ja nõrkadest külgedest ja oskavad nende üle valitseda, sest kiuslik ühiskond, mille liikmed ei näita üksteisele sõbralikkust, on nõrk ja võimetu hoidma elus head tahet, optimismi, inspiratsiooni ja loovust, mis on heaks eluks vajalik.

MILLISTEST VÄÄRTUSTEST SEEJUURES LÄHTUTAKSE?

Ma arvan, et meil suhtutakse vaimupuudega inimestesse palju paremini kui nõukogude ajal. On vaimupuudega inimeste keskusi ja nad on palju paremini nähtaval, kui meie ühiskonna loomulik osa. Kuid ma olen saanud ajakirjanduse vahendusel ka aimdust, et paljudes hooldekodudes on personali vähe ja on olnud mitmeid traumatisi sündmusi, mis tekitavad kõhedust, olgu selleks siis hooldekodust lahkunud noor, kes leiti hiljem surnuks külmununa, juttu on olnud ka vaimupuuetega inimeste seksuaalsest ärakasutamisest, mis on eriti võigas. Seepärast on vaja rohkem inimesi valgustada ja harida, ja ka kirik võiks rohkem tegeleda ligimesearmastuse süvendamisega. Põhjamaades on väga hästi arenenud diakoonia.

MILLISED VÄÄRTUSED ON JÄÄNUD TÄHELEPANUTA?

Ma arvan, et rohkem peaks olema saateid ja ajaleheartikleid, mis räägiksid meile erivajadustega inimestest, nende abilistest ja lähedastest. Teadasaamine loob empaatiat ja koos sellega sünnivad ka lahendused.

Olen ka ise puutunud kokku vaimupuuetega inimestega. 1990-ndate aastate alguses õppisin ja töötasin ma uudishimust natuke aega Soomes antroposoofilises vaimupuuetega inimeste kodu-koolis Sylvia-koti, mille õppesüsteem ja elukeskkond oli ehitatud üles Steineri õpetustele, kus kasutati õpetamisel muusika-, värvi- ja liikumisteraapiaid. See oli huvitav periood. Olen kuulnud, et ka Rakveres on sarnane Steiner-kool. Minu hea tuttav, soomerootsi filmirežissöör Ulrika Bengts tegi mõned aastad tagasi vaimupuuetega inimestest dokumentaalfilmi „Nüüd sa oled Hamlet”. Jälgisin selle filmi tegemist ja kirjutasin sellest pärast selle linastumist Eestis ja võitu rahvusvahelisel Pärnu filmifestivalil Eesti Päevalehte artikli. Selles dokumentaalfilmis mängivad vaimupuuetega mehed ja naised Shakespeare „Hamletit”. Nad muutsid lavastamise ajal kirjaniku algupärast teksti ja pakkusid lavastamise ajal välja oma ideid. Ühisloomingust sündis teos, mis hajutas harjumispäraseid arusaamu vaimupuudega inimestest. Mõned aastad tagasi külastasin Helsingis Eesti saatkonnas vaimupuudega noore kunstniku Sören Juksi maalinäitust, mis oli väga mõjuv ja põnev. Need on seigad, mis on viinud kokku mind vaimupuudega inimestega. Mul on ka tuttavaid muusikaterapeute, kes vaimupuuetega inimestega suurepärast tööd teevad. Kahjuks olen kuulnud ka seda, et paljude taoliste laste ja inimeste lähedased tunnevad end süüdi või piinlikkust, et neil selline laps on. See tähendab seda, et meil on ikka veel fooniks kalk ühiskondlik

hoiak ja siin ei saa süüdistada poliitikuid, vaid me saame igaüks ise oma sisemised väärtused üle vaadata ja mõelda, milliste väikeste tegudega me saame ise oma kaaskodanikele, kel on vaimupuudega laps või lähedane, oma igapäevases elus õlatunnet pakkuda. Väärtus on ka lahke pilk ja naeratus, mida me oleme ükskõik kellele kitsid jagama.

KUIDAS SAAVAD PUUETEGA INIMESED OLLA ÜHISKONNAELLU KAASATUD?

Mul on Taanis tuttav perekond, kus on vaimupuudega noor ja ma olen imetlenud, kuidas tema vanemad on temaga tegelenud. Ta oskab täiesti korralikult ka inglise keelt, ta elab vaimupuudega mõeldud inimeste korterkodus ja õppis vastavas koolis ning käis hiljem raamatukogus praktiliselt ja oli seal tööl. Soomes TV-s jookseb sari, kus downi-sündroomiga noor tüdruk on näitleja rollis, ta on ühte perekonda kuuluv laps ja iseenesest juba see harjutab inimesi suhtuma vaimupuudega inimesi kui oma ligimestesse. Kuigi ma pole ekspert, usun, ma et vaimupuudega inimesed võivad suurepäraselt teha paljusid lihtsaid töid. Minu kodukülas, kust olen pärit, on üks selline noor inimene ja ma arvan, et keegi isegi ei mõtle sellele, et tal on vaimupuue. Ma puutun temaga kokku suviti, kui valmistame ette Võtikvere raamatuküla pidu, kus see noor on talgutel alati abiks ja on tihtilugu virgem ja tublim kui mõni teine. See noor käis ka tavaliste laste koolis ja ma ei kuulnud et keegi oleks tema suhtes pahatahtlik olnud, pigem olid kaasõpilased toetavad ja abivalmis. Küllap see hoiak oli seotud ka klassijuhataja hoiakuga. ■

IMBI PAJU LOOMING:

RAAMATUD:

„Tõrjutud mälestused”, ilmunud eesti, soome, rootsi, vene ja inglise keeles.

Koostöös Sofi Oksaneniga „Kõige taga oli hirm”, ilmunud soome ja eesti keeles

„Soome lahe õed. Vaadates teiste valu.“ Ilmunud eesti ja soome keeles, ilmunas rootsi keeles.

DOKUMENTAALFILMID:

„Tõrjutud mälestused“, 2005, Eesti/Soome koostöö, näidatud peaaegu kõigis Euroopa maades, Aasias, USAs, Kanadas ja Israelis. 2006 parim Eesti dokumentaalfilm

„Soome lahe õed“ (2009) Soome/Eesti koostöö, esitatud paljudel rahvusvahelistel filmifestivalidel, 2009 esilinastus ka Euroopa parlamendis.

TATRASALAT TUUNIKALA JA MAISIGA

TEKST: Taire Ehaver
FOTOD: Vaimupuu

Seekord, armsad sõbrad, käisime oma suurepärase meeskonnaga külas, küpsetamas ja keetmas Raplas – „Vahtra“ Tugikeskuses. Oli tore päev, täis päikest ja rõõmu! Aitäh vahtrakatele, et kutsusite meid külla!

Selle maitstva salati retsept on pärit meie sõpradelt vahtrakatelt. Just nemad soovitasidki meil seda salatit katsetada ja maitsta. Nüüd on mul hea võimalus Teilegi seda pakkuda! Tulemus ja maitse üllatas pea kõiki, eriti neid, kes tatrasse just kõige sõbralikumalt ei suhtu.

Nendest kogustest peaks piisama u 4 inimesele. Võid julgelt rohkem teha ja koguseid suurendada – nagunii midagi järele ei jää – või ka järgmine päev süüa. Salatit võib süüa nii kuumalt kui ka külmalt, ise valid!

Kogus: neljale

Vaja on:

1 KRUUS TATART

1 TUUNIKALA KONSERV
(KAS ÕLIS VÕI OMAS MAHLAS)

1 PURK KONSERVMAISI

NATUKE MAJONEESI

Keeda tatar pakil oleva juhise järgi, see võtab umbes 20 minutit aega. Lisa keeduvekke pisut soola, kurna tatar ja vala kaussi. Seejärel ava konservid ja vala kõik (koos vedelikuga) veel auravale tatrale peale. Sega hoolikalt ja lisa majonees. Ja ongi valmis imemaitsev, kiire ja tervislik salat!

Head nautimist!

Vaimupuu tänab Virve Jussikat toiduainete eest.

OSALEDA ON LUBATUD KÕIGIL, KUID PILDI PEAB KINDLASTI OLEMA TEINUD VAIMUPUUDEGA ISIK!
NII SAAB NÄITEKS OSALEDA PERE, KUS ON KASVAMAS ERILINE LAPS, VÕI SÕBRAD, KES AITAVAD OMA VAIMUPUUDEGA SÕBRAL LUUA ERILIST PILTI.
OOTAME FOTOSID, MILLEL ON KUJUTATUD MÕNI TEGELANE, TEGEVUSPAIK VÕI OLUKORD TUNTUD FILMIST VÕI ANIMAFILMIST, SAMUTI FOTOD, MIS KUIDAGI SEOTUD
MÕNE TEGELASE VÕI FILMIGA (PEALKIRJA, MOTIIVIDE VMT KAUDU). HINNATAKSE EELKÕIGE LOOVUST, VAIMUKUST NING SARNASUST, SAMUTI VÄLJENDUSRIKKUST JA
EMOTSIONAALSUST, KUNSTILIST JA TEHNILIST TASET, LISAKS KUJUTATU FILMIVÄÄRTUST, HARULDUST JA ERAKORDSUST.
PARIMATEST FOTODEST VALMIB NÄITUS, MIDA EKSPONEERITAKSE COCA-COLA PLAZA'S. PARIMAD FOTOD AVALDATAKSE 2014. AASTA VAIMUPUU KALENDRIS.

VAIMUPUU JA COCA-COLA PLAZA
ESITLEVAD: FOTOKONKURSS

„Elu nagu filmis“

NÕUDED PILTIDE ESITAMISEL KONKURSILE: • OSALEJA VÕIB SAATA KONKURSILE MITU FOTOT. • FOTOD PEAVAD OLEMA DIGITAALSEL KUJUL JA JPEG (JPG) FORMAADIS. VÕISTLUSTÖID OOTAME E-POSTI AADRESSIL FOTOKONKURSS@VAIMUPUU.EE HILJEMALT 1. NOVEMBRIKS 2013.

LISAKÜSIMUSI VÕIB SAATA E-POSTI AADRESSIL TOIMETUS@VAIMUPUU.EE.

FOTOLE LISAKS ON VAJA MÄRKIDA: • FOTO PEALKIRI • MISSUGUSE FILMIGA SEOTUD • ORGANISATSIOONI NIMI • AUTORI NIMI JA VANUS
KINNITUS, ET FOTO ON ENDA TEHTUD. KÕIKI KONKURSILE ESITATUD FOTOSID ON KORRALDAJAIL ÕIGUS KASUTADA ERINEVATE TRÜKISTE ILLUSTREERIMISEL.

Foto:
Ivar Merila